

újabb közoktatásügyi rendeleteit ismertetve, ezeket mondja: «Az egész ország tapsolna a miniszternek, ha az összes iskolákat államosítaná s az állami iskolákban meghonosítaná azt a kulturpolitikát, amelyet Eötvös és Deák meg akartak valósítani.» 216. sz.: *Borsos Károly: Állami népoktatás* c. sürgeti a kötelező állami népoktatást. «Nincs semmi akadály a annak — mondja egyebek közt — hogy az állami népiskolákban az illető vidékek nemzetiségi nyelve és kulturája is kellő gondozásban részesüljön az államnyelv mellett.» 218. sz.: *Supka Géza: Szeptember elején* c. felszólítja az ország valamennyi főiskolájának ifjúságát, hogy szociális érdekeik védelmére tömörüljenek. 238. sz.: *Iskolákról* c. a meglévő iskola-rendszer alapos változását tartja szükségesnek a világháború után. 269. sz.: *Böloni György: Protestánsok* c. azt írja, hogy «aggodalmasan néztük azt az eltolódást, mely a protestáns egyházak kebelében a hitélet erősítésének jelszava alatt a szabadgondolkozás és a világi liberálisizmus veszedelmére történt.» — Maga ez a nem egészen teljes felsorolás is mutatja, hogy sok kérdés mily égető s hogy a magyar közművelődésnek állandóan eleven érdeklődésre van szüksége. Nem szabad, hogy ezt az ügyet ötletek és véletlenek, részleges befolyások irányítsák, hanem egy egységes, nagy célra törekvő gondolat: a nemzetnevelés gondolata, amelynél időszerűbb alig van közéletünkben. És mert nagy dolgokat kevés anyagi eszközzel ritkán lehet elérni, nem szabad elvonni a magyar művelődés kiépítéséhez szükséges anyagi feltételeket. Minél több arany jut rá, annál fényesebb lesz az épület. *A. L.*

KÜLFÖLDI LAPOKBÓL.

Kant mint pedagógus címmel a Mann-féle Pädagogisches Magazin 607. köteteként még 1915-ben 173 lapra terjedő munka jelent meg Dr. W. Schwarz tollából. Erről ír a Monatschrift f. höh. Schulen m. évi 10—11. sz.-ban vezető helyen Dr. K. Vorländer, miközben több ízben kiegészítőleg utal sajtó alatt levő saját nagy Kant-életrajzára. Gimnazista korára még férfikorában is csak rémülettel gondolt vissza Kant, aki egyetemi tanulmányai után 7 évig mint házitanító működött, majd 47 éves korában egyetemi tanár lett. Pedagógiai tekintetben a legnagyobb hatással Rousseau Emile-je volt rá (1762), utóbb pedig Basedow, akinek «Methodenbuch»-ját egy ízben egyet. előadásában vezérfonalul választotta. Pedagógiai előadásokat négyyszer tartott az egyetemen; azoknak egyik hallgatója részéről történt hiányos feljegyzéseiből alakult «Über Pädagogik» c. munkája. A nevelés céljával a szabad erkölcsi személyiséget (die freie sittliche Persönlichkeite) jelölte meg és sok tekintetben vallotta a ma uralkodó nézeteket. Így a testgyakorlatok értékéről, az élőnyelvek gyakorlati hasznáról, a serdülő ifjúság nemi felvilágosításáról, a jellemképzés és fegyelmzés értékéről stb. A női nemről mitsem szól előadásában, de anthropológiájában és hagyatékában ez irányban is nem egy talpraesett megjegyzésére akadtak. A népiskolával is alig foglalkozott, ami részben

hallgatóságának életcéljából (tanárjelöltek és theologusok) és saját bölcsészeti tudományos elfoglaltságából érthető, részben abból, hogy a porosz népiskola csak akkor kezdte szárnyait bontogatni. Bölcséletével mégis, mondja végül Vorländer, ő egyengette az útját Fichte nagy nemzetnevelő eszméjének és megvetette alapját a Natorp-féle szociális pedagógiának. *kf.*

Tisztviselői pedagógia. Számos bénító hatása mellett a világháborúnak nem tagadhatni meg azt a kedvező hatást, amellyel a nevelés ügyét a köz gondolkodásának és érzésének közepébe terelte. Ennek folyamán a pedagógiai érzés szocializálása és demokratizálása fejlődött ki, amit óriási nyereségnek tekinthetünk és aminek értékes gyümölcseit majd csak a jövő fogja megérlelni. Ez az egyetemes pedagógiai nézőpont még látszólag távol és kívül eső területeken is kezd érvényesülni s nyomban örömmel hozzátéhetjük, hogy igen termékenyítő módon. Az anyag- és erőbeli kényszerű gazdaságosság, egyelőre Németországban és Ausztriában, felszínre hozta a közigazgatás egyszerűsítésére irányuló törekvéseket, amelyek szervesen kapcsolatosak a tisztviselők képzésének kérdésével. A bécsi Beamten-Zeitung szept. 20. sz.-ban *Fleischner* «Schule und Beamtentum» c. cikkében kimutatja, hogy ennek a legfelsőbb nemzetgazdasági elvnek kisebb számú, de jobban képzett és rátermett hivatalnokkal tehetni eleget. Ezen a területen a pedagógiának térhódítása még más irányban is megnyilatkozik. Ugyanaz a lap nov. 30. sz.-nak «Erziehungsfragen» c. cikke az állami tisztviselők boldogulásának nyitját is a nevelés kérdésében látja. Szembe állítja őket a szervezett ipari munkássággal, mely az idők folyamán «politizálódott» és követelményeit a kollektív szellem jegyében juttatta diadalra. Az állami tisztviselőknek cél tudatosabb nevelése jobb betekintést fog nekik biztosítani a közgazdasági életbe és a társadalmi folyamatokba, ami őket majd arra bírja, hogy szervezkedjenek és így tömörítve valósítsák meg jogos törekvéseiket. *kf.*

A tisztviselők képzésében a nevelés gondolatának más oldalról is helyet kívánunk. És pedig aként, hogy mindenféle tisztviselőnek, sőt másféle. pályák jelöltjeinek is részesülniök kell kétféle tájékoztatásban: 1. rá kellene irányítani már jóelőre a figyelmöket az illető életpályához fűződő nemzeti érdekekre s 2. részletesen kellene fejtegetni előttök választott pályájok nevelő hatását. Így lehetne az egyes foglalkozások folytatóiban nemzeti tudatosság (l. A köznevelés belső egysége és a nemzeti egység; Bpest, 1915, Stark F.) i.

A gondolatszabadság az Egyesült-Államokban. A «szabad» Amerikáról táplált hagyományos nézeteinken tág rést ütött ez a háború. Hogy az Oceánon túl mivé lett a szabad véleménynyilvánítás, arra megdöbbentő adat az, hogy ma, amikor egy tudós és volt egyetemi tanár áll a köztársaság élén, a háború ellenzői ellen folytatott hadjárat még az egyetemeken is folytatódik, ami az ottani tudományos körökben nagy izgalmat és elkeseredést kelt (Vossische Ztg. 1917 dec. 3.). Legutóbb a legnagyobb amerikai egyetem, a new-yorki Columbia-University két tanárát mozdították el háborúellenes viselkedésök miatt. Mindketten valóságos amerikaiak: az egyik H. L. Dana, Longfellow unokája, a másik Mc. K.